

AZ IDEGEN VÁROS.

Regény.

XV.

AGYERMEK egy unott grimásszal végigcsúsztatta a billentyűkön finom kis kezét és ernyedten leejtette. Kurta, szeleskedő mozdulattal megfordult a széken s szembenézett Áronnal.

— Egy csepp kedvem sincs ma klimpirozni, kedves mester.

Áron elmosolyodott és a gyerek is.

— Inkább csevegjünk kicsit, kedves mester? Jó? Úgyis mindjárt jön az uzsonna — s egészen megfordult székestől, himbálta magát, felágaskodott, a kottát becsapta — nna.

— És miért nincs kedve?

— Ó Istenem! — s felrántotta a vállát — hát van az úgy, hogy az embernek egyszerűen nincs kedve, nem? A haját igazgatta egy-két plasztikus, szép, nagyos mozdulattal. Ma voltam a fogásznál, tudja? Grandt tanárnál... És hogy kezével lehúzta az ajakát, apró fogait kivicsorította, megmutatta a csorbát, egyszerre gyerek lett megint. De az egyik térdét felhúzta aztán, a két karjával átfogta s azt mondta:

— Nagyon nett ember, tudja maga, mester? S hogy dolgozik! Cöcöcö, mint egy bűvész, Sokszor direkt bűbájos. Bűbájos, mondom magának, mester. És milyen keze van! A Schwartzter Katónak csinált egy hidat, egy teljes aranyhidat, platinakapcsokkal... Ott voltam akárhányszor vele, hát a Schwartzter Kató elég kényes, de egy hangot nem adott, egy hangot. Bársonykeze van annak az embernek, csodálatos, nem? Volt már magának baja a fogával?

Nem, Áronnak a fogával még sohasem volt baja. Pontosan harminckettő volt, ép és egészséges, a vasat elharapta volna vele. Mikor a csikófogát hullatta, egyet vajaskenyérrel véletlenül lenyelt. A többit már leste, ketten lesték a tanítógyerekkel, Petivel, egyivású kölykek. Basa bá', a harangozó mondta, hogy ki kell azt szépen rántani cérnaszállal, aztán egy egérlyukba tenni. Nemcsak úgy beléhullajtani, hanem rá kell olvasni a varázsigt. Nő aztán a helyébe olyan betyár erős fog, hogy nem fogja azt még az istennyila se. A húzásnak meg fifikája van, ha fél a kölyök, hát akkor jó erős fonálból hurkot kell bogozni a logós fogra, a másik végét meg a kilincshez kötni. Aztán berúgni az ajtót s kész. A torony lábában a sarokban lim-lomok, kötelek, rongyok között tudott is alkalmas egérlyukat Basa bá', odavitték ők ketten, csorba kis ördögök, a tejfogukat, lekuporodtak a lyuk felé s míg áhitattal

hadarták el a varázsmondókát — lirim lárum, dirum dárum, dikszi, pikszi, ecki-becki, adok csontfogat egérke, adjál vasfogat cserébe, ahogy mondom, úgy legyen, hamarosan meglegyen — s belédobták a lyukba.

Ennyit tudott Jóó Áron a fogászatról. Ennek a gyerekek meg — kilenc-tíz éves lehetett Uhlender Mercedes — Grandt professzossal húzatják a tejfogait. Mindez csak úgy átszaladt Áronon pillanatok alatt. Amint ott ült a zongora előtt, lenézett a kislány társaságbeli komolysággal figyelő arcába és a fejét rázta.

— Nem, sosem volt baj a fogammal.

— Jé — rázta meg a fejét — csodálatos! Hiszen a fogával mindenkinek baja van. Riza tántnak öt aranyfoga van és négy porcellán. Anyukámnak tiszta új a foga, mindakét sor. De azt Bécsben csinálták valami új módszerrel. Apukám is folyton kezelteti, most kettőt fúrnak neki, plombálni fogják. A Lorrynak is műfoga van, csak tagadja.

Egészen gyerek lett megint, ahogy — csöpp kajánsággal huncutul felcsillanó szemében — a családi szépséghibákat elkezdte kitálalni ennek az idegennek.

Uhlenderné bejött a csendre. Lassú, imbolygó léptekkel jött, kezében nyitott könyvvel — a könyv francia volt, eredetiben, halványlilába kötve és csöpp arannyal a jobb felső sarkán — úgy jött az asszony nagyon finoman és halkán. Szépen kisportolt jól tartott fiatal testtel, kezén, lábain arányosan elosztva az unalmat, az érdeklődést, a szenvedést, az anyai szeretet, mindenből a kívánt mértéket... Így jött Uhlender Fülöpné, hogy a zongora elhallgatott és megállott, félkézzel könnyedén az asztalra támaszkodva. Egy aranykígyó rubintos feje megcsillogott a csuklóján.

— Elég volt? — mondta és egy üdvözlő mosolyt küldött Áronnak, aki felállott s meghajtotta magát.

A kislány felugrott és odaszaladt.

— Nem vagyok diszponálva, anyukám képzeld. Én nem tudom... talán a fogam miatt, igazán annyira felizgatott.

Az asszony megsimogatta a gyermek fejét.

— Kis csacsikám, te. Hát akkor uzsonnázzanak kérem.

— És te anyukám?

— Én apukát várom, aztán elmegyünk. Csöngess, kislányom.

Az asszony az asztalra ejtette a könyvet. Egy kis olvasójegy csúszott ki belőle, közönséges, reklámnak nyomtatott olvasójegy. Áron utánahajolt s az asztalra tette.

— Ó köszönöm, nem kell — az asszony felvette a papírt s rápillantott —, nem az én jegyem, valahogy benne maradt — mentegődött —, nem használok olvasójegyet. Csúnya és unesztétikus találmány. Száraz emberek szellemi mérföldköve — undorral vetette az asztalra a cédulát —, na ennyit bevettem, van még ennyi és ennyi, ó — s megborzongott —, ha holnap vagy este a kezembe veszem ezt

a könyvet — Paul Geraldty apróságai, végtelen kedvesek —, úgy is tudom, hol hagytam el. Ha ott fognék bele, ahol már olvastam s nem érdekel, előbbre lapozok. Ha érdekel, elolvashatom még egyszer. Nem. Az olvasójegy a száraz embereké, a skatulyázóké és a parvenüké, akik nem olvasnak, csak kilógatják a könyvből iparművészeti förtelmeiket, hogy íme hát eddig; már eddig önképeztem magamat.

A lány jött, hozta az uzsonnát s mindjárt utána Uhlender Fülöp is megérkezett hangos jókedvvel, nagy csatarával, kabátosan, kalappal a kezében.

— Szervusz, édes fiam, szervusz Merci, jónapot, Joó úr, hogy van?

Az asszony kicsit féloldalt odatartotta az arcát s a férfi megcsókolta.

— Mi az, fiam? — elővette az óráját — háromnegyed öt. Azt hittem már fel van öltözve.

Az asszony nagyon halkán felelt s nem nézett rá.

— Öt óraker indulunk. Várjon itt kérem, mulattassa a leányát és Joó urat.

— Szervusz fiacskám — a kislány odaszaladt s átölelte, az asszony homlokon csókolta — jónapot, kedves Joó, Isten önnel.

Felvette az asztalról a lilába kötött Paul Geraldtyt s az unalmat és az érdeklődést, az anyai szeretetet és az asszonyi kötelességtudást gondosan hímzett uszályként maga után cipelve kiimbolygott a szobából. Minden érzelmei tetején, mint pompázatos ünnepi tortán a glazur, bágyadt, mindig szemrehányó belenyugvással csillogott folyton bánkódó és sebződő finomsága.

Banai Bendär Daisy annak idején, mikor az öreg banai Bendär Félix maga elé idézte és azt mondta:

— Édes lányom, feleségül méssz Uhlender Fülöphöz — s megsimogatta fejét, az állához nyúlt s a szemébe nézett — egyéb nincs hátra.

Banai Bendär Daisy akkor tizenhétéves volt és a bádenni teniszversenyéről érkezett. Egy ezüstplakettet hozott onnan és egy kötet verset. A versek halványlila papírra voltak írva, aranytintával. Kedvesek voltak és finom csengésűek. «Egyszer gyönyörűt álmodtam a bádenni réteken és akkor írtam ezeket a sorokat. Noked írtam, Kurt Osten.» Ez volt aláírva az utolsó lapra... És banai Bendär Daisy akkor ott az oroszlanlábú karosszék előtt belenézett az öreg úr szemébe és azt mondta:

— Rendben van. Elvégeztetett. — Az ajkán volt az is, hogy: atyám - elvégeztetett atyám — de ehhez mégis egészséges volt és nem mondta.

Uhlender Fülöp hát benősült a banai Bendärekbe és hangoskodó jókedveit letompítgatva, rendreutasításokat lenyelegetve élt az asszony oldalán. A pénze gyűlt, gyűlt — friss pénz, mind csupa friss pénz! Az Uhlender-fiú apja még kántor volt Mohácson, mikor az öreg Bendär Félix,

mint a banai Bendárek harmadik generációja, kis babakastélyt építtetett a banai nagy kastély mellé Daisynak, egy csöpp Trianont, törpefákkal, apró patakokkal, hidakkal, aranyhalas medencével, szökőkutakkal. Uhlender Fülöp — tüzes, feketeszemű, nyurga kölyök — pajeszt viselt még akkor a füle mögött; péntek délelőttönként a rabbi konyháján segített babot szemelni a holnapi sólethez és szombat délelőttönként kis talesszel a nyakában a sömájiszroélt fújta a kórusban. Mikor banai Bendär Daisy selyembebujtatott bamba kis parasztgyerekekkel királynősdit játszott a banai parkban, Uhlender Fülöp összeszorított fogakkal és remegő inakkal rohant végig egy-egy alkonyaton a Templomközön a nyomában felharsanó hepp-hepp elől. Ezt az ürt sohasem tudták betemetni. Ha keresztény volna! De ő is csak zsidó! Parasztzsidó.

Éltek egymás mellett értetlenül és sokszor gyűlölködve. A férfi okos volt, erős és ravasz. Néha úgy hangosan felörvendett ennek. Minden sikerült neki, minden. Így hát örült az erejének, a munkabírásának, a ravaszságának és ez az öröm hanggal járt, hűhóval, csapkodással, kis nekipöffeszkedésekkel s az asszony, aki a lilát és az aranyat szerette, szenvedett, ha felkelt, szenvedett, ha lefeküdt, szenvedve evett, ivott és aludt, külön szenvedett minden kis pórúsával. Uhlender Fülöp néha megsokalta s goromba volt.

Most apró káromkodás félet sóhajtott s leült az asztalhoz.

Az uzsonna végével jött az asszony — a kesztyűjét gombolta még, nem mert sietett, hanem így találta stílusosnak — nem nézett most se az urára, csak úgy maga elé mondta:

— Mehetünk kérem.

Uhlender Fülöp kapta a kalapját.

— Hát akkor menjünk... kérem!

Áron is felállott — nem akart velük menni, gondolta, majd ha léérnek, megy — de a kislány odasúgott:

— Maradjon még... — s hangosan mondta — igazán, kedves mester, ha ráérne, átvehetné velem a leckét.

Áron ránézett. Sose szokták erre kérni. A férfi visszafordult elköszönőben.

— Jóó úrnak egyéb dolga is van, nem szabad így kihasználnite — s megfenyegette az újjával.

A gyermek a könyveit, füzeteit babrálta közben s ekkor fontoskodva felnézett Áronra, a szemébe nézett, mintha a hatást lesné:

— Mindjárt itt lesz Ghyssza.

— Ghyssza?

— Igen. Mindjárt itt lesz. Azt mondta, fél hatra feljön — egész közel hajolt, odatolta az arcát, úgy súgta roppant eltelve a dologtól — tudta, hogy anyáék elmennek.

Kicsit nézte, hogy na mit mond a fiú? De nem mondott semmit. Miféle csacsiság ez? Találka. Annyit találkozhatnak, amennyit akar-

nak és ahol akarnak. Igazán senki sem gátolta Krohn Ghysszát, ha akart valamit. Hát akkor minek? Kell neki ez a kis bonyodalom, úgy látszik.

A lány bejött, felgyujtott, leeresztette a rolókat.

A gyerek még várt egy percig, aztán látva, hogy Áron nem beszél, vállat vont s egy füzet után nyúlt.

— Hát akkor kérem szépen, én most tanulok. Tessék odaülni a kályhához és ... ábrándozni.

Áron felállott s kicsit le-fel járt a szobában. Ghyssza idejön ... miért? ... Egy-két csípőset mond s tovább megy. Ehhez már hozzászokott. Azóta, hogy a Krohn-család védőszárnyai alá került, majdnem egy év telt el s Krohn Ghyssza hozzászoktatta, hogy semmin se csodálkozzon. Ma is, mikor azt hitte, úgy ismeri, mint a tenyerét — ma is messze és idegen volt tőle ez a lány. Tudott olyan közelségbe jönni, tudott olyan meleg és jó lenni, olyan rokonnak és veleérzőnek mutatkozni ... A következő pillanatban már elrúgta maga elöl ezt a gyöngédebb talajt, elrúgta egy vaskos odaszólással, egy frivol nevetéssel, egy mozdulattal s odébszökkent.

A kislány szemei követték Áront a füzet mögül, faltól-falig s vissza. Leült háttal a zongorához s lapozott a kottákban.

Közel egy éve, igen ... akkor, hogy azon a bitang reggelen elindult ... az Ipar-utca tizenkettő alá, az ötödik emeletre. És visszatért a harmadik lépcsőről. Akkor kemény és dobbanó léptekkel, egyenes gerinccel hagyta maga mögött a házmestert — az eltátotta a száját, úgy bámult utána, amíg eltűnt a sarkon. Vissza se nézett.

Késhegyremenő harc kezdődött a napi falás kenyérért, a cipőpasztáért, borotvaszappanért és tartott egész nyáron. Eredmény volt : maga az élet. Az élet napról-napra. Az élet, amely nem ígért semmit, nem mondott egyebet csak : ma is meg voltam, holnap is lesz valahogy — ennyit.

Hogy a Lendvay-utca kilencvennégybe ügyes fiatalembert keresnek, aki korcsolya-tanításra vállalkozna, ezt ősz elején olvasta, alig hogy megnyílt a műjég. Az utcán egy kiadóhivatal előtt a kiragasztott hirdetési oldalon látta. Jelentkezni lehet délután öt és hét között.

Ötig egy péknél segített az uzsonna-süteményt kihordani. Akkor még haza kellett szaladni rendbehozni magát s hatóra felé rohant ki a Lendvay-útra.

Magán érezte megint a kislány pillantását. Megfordult. A gyermek huncutul a szeme közé kacsintott, aztán ledugta a fejét a holmija közé. Áron felállott s a kislány hátamögé, a nagy fehér porcellán kályhához ült.

... Egy öregot szőlített meg az Andrassy-út saroknál, egy pipázó vénembert.

— Kérem merre számozódnak a házak? — s féllábát már emelte, hogy fut tovább. Az öreg kivette a pipát a szájából.

— A kilencvennégyet tetszik keresni?

— Azt.

— Ön legalább az ötvenedik, akit ma odaigazítok. Itt balra tessék csak, egész végig. A Krohn-villa az. Kívülről nem látszik, bent van a kertben. Csak egészen végig — s Áron tovább rohant. Szóval az ötvenedik. És hányan nem kérdezték az öregtől? De mindegy. Meg kell próbálni. Futott tovább... Krohn... Krohn... Krohn Náthán az üveggyáros, erről már hallott... Krohn... majd meglátjuk.

Ahogy közeledett a kilencvennégyhez, egyre nagyobb lett a forgalom. A kapun jöttek-mentek az emberek, az udvaron belül egy inasféle állott, megkérdezte:

— Az állás ügyben tetszik?

— Igen.

— Tessék, itt egyenesen és a fölépcsőn fel.

— Köszönöm... — tehát nincs betöltve még az állás.

Felment a széles, fehér lépcsőn, oszlopok között. Benyitott a hallba és tétován körülnézett, valami tíz-tizenöt fiatalember ült és állt a gazdag teremben, teát ittak és szendvicset, apró süteményt ettek, néhol ketten-hárman összeálltak, összedugták a fejüket, beszélgettek. Jórészt fiatalok. Rosszul öltözött emberek, gyanakvó nézésűek, de idősebbek is. Egy magas, vállas sebhelyes arcú, macskabajuszú odalépett Áronhoz.

— Szintén az állás ügyben?

— Igen.

Összecsapta a bokáját.

— Boborinszky volt százados, okleveles tornatanár és vívómester.

— Jó Áron.

— Hát kérem, én nem értem ezt az egész ügyet — súgva beszélt, de a hangja harsogó volt és az erreket ropogtatta. — Nem értem. Most jöttem ezelőtt öt perccel, már előttem elmentek vagy tizen és azt mondják, voltak tán százan is. Közben lejött ez a kis zsidólány, ez a Krohn Ghyssa, ezt kell majd tanítani, körbemosolygott, végig mustrált és megnyugtatót, hogy mindenkire sor kerül.

Két szobalány jött egy oldalsó kis ajtón és friss teákat hoztak, likórt, süteményt. Körülhordták, aztán letették a középső nagyobb asztalra.

Boborinszky felvett egy teát és szendvicset harapott hozzá.

— Igyál pajtás. Mi vagy te, diák? Igyál. Jelzem, ezek annyit elköltöttek itt erre a célra, hogy abból talán egész télen tanulhatna a kisasszony korcsolyázni.

Mellettük egy keshedt kis emberke rágta a szendvicseket és a zsebébe is pakolt belőle. A szendvicsre papírt tett óvatosan és arra apró süteményt.

— Hogy a szagot meg ne kapja — mondta roppant nyugodtan, ahogy Áron odanézett s ráncos homlokát felrángatva hunyorgott. — Ez legalább biztos, nem igaz?

Boborinszky is ránézett. Szigorúan végigmérte a zsebelő emberkét.

— Tud maga korcsolyázni?

A kis ember piskótát mártogatott egy pohár likőrbe és felvonta a vállát.

— Korcsolyázni? Egy frászt tudok korcsolyázni.

— Hát akkor?

— Hát akkor... na? Hogy-hogy, hát akkor? Hát akkor legfeljebb nem engem fognak kiválasztani. Mondjuk magát... vagy magát... vagy ezt, vagy amaszt, van itt választék.

— Dehát hogy-hogy...

— Hogy, hogy? Úgy, hogy a Krohn Náthán is egy zsidó, meg én is egy zsidó vagyok. Ő egy nagy zsidó, én egy zsidócska, na? Árt neki, ha annyi gaj eszik és én is elrágok egy piskótát? Nem árt. — Derülten szopogatta a piskótáját. — Nézze urasága, én tudom jól, mikor a Króhn Náthánnak még nem volt üveggyára, se parkja, se villája, se bolond lánya, igen. Csak az Isten örökkétől való, tessék elhinni. Nekem akkor is ennyim volt, mint most, jó kedély és jó étvágy. Neki több lett? Váljék egészségére! — Új pohár után nyúlt, beleszolgált, letette és másikat vett fel. — A köményest nem szeretem... egyébként az az érzésem, hogy az ez egész céció itten a bolond Króhn lánynak valami raplija. Hanem egy écat adhatok az uraknak — végignézett a Boborinszky tükrös kék nadrágján, kitaposott cipőjén — azt mondom, ahol ilyen összeröffenés van, oda mindig be lehet menni. Egy-két szendvics, két-három szelet tortácska, kis hideg sült, pohár bor mindig akad és az ember tovább megy. Persze ismerni kell a várost, az embereket, kis prakszis és az ember belejön.

Boborinszky a vállára csapkodott és harsogva nevetett, a kis öreg csak mártogatta a piskótákat egymásután rendületlenül.

— Tudja urasága mit ebédeltem ma? Na, kis menüt. Kevés kaviár... orosz. Nagyon finom, kis pohár Medoc, hideg tok tatármártással, pulyka fehérje... pohárka vörös... szelet krémes, szelet dobos... pezsgős spriccer... olasz szilva, darab ananász, pár szem szőlő, kevés sajt, fekete, pohárka konyak, egy regália média, slussz. Hogy hol? Esküvőn. A Király-utcában. A Grüner lányt vette el a Braun fiú, a Washington-vendéglős. Az ember bemegegy, gratulál, örül az örvendezőkkel, a menyasszonyt meg is lehet csókolni, ha érdemes; egy ilyen vén kecske, mint én, mért ne tehetné, egy ilyen öreg rokon? Ezt épen nem volt érdemes. Szóval az ember megöleli az örömapát, az örömanyt, ebédel és eljön. Kinek árt? Senkinek. Ha majd az Isten fiat ad nekik, megint ott leszek, Ha majd a gyerek barmicvó lesz, adja az Isten, megint ott leszek és így tovább... Felhajtotta a pohárkát és letette — ez nagyon elősegíti az emésztést. English bitter, kiváló finom, Isten áldja meg az urakat, nagyon örvendtem, nevem Zélig... — és elment.

Ezen elmulattak, Áron és új barátja Boborinszky volt százados, okleveles tornatanár és vívómester. — Nahát adta zsidája, ez ugyan érti.

Hanem valami tényleg furcsa a dologban. S az öreg is valami effélet mondott, hogy tán nem lesz semmi az egész korcsolya-tanítóságból.

Boborinszky új ismeretségeket kötött, brudereket ivott a jobb emberekkel és rendre elsodródott mellőle. Áron körbejárt s a vázákat, képeket nézegette . . . A hallból közbül egy széles lépcső vezetett felfelé tíz-tizenkét fokon, aztán kétfelé vált és elkanyarodott. A két sarkánál egy-egy pálma állott. A falon balról feljebb egy kis kép: szénakazal lekarózva, kicsit soványka, szélrángatta szénakazal s a hegyek mögötte, öreg havasok egyre messzebb, egyre kékebben beleveszve a távolságba. Fellépett két-három fokot a lépcsőn s nézte.

Két szemet érzett magán! Valaki figyel. Felnézett. Egy erős szürkészöld szempárral találkozott. Pillanatig farkasszemet néztek. A fiú kapta el először a magáét — úgy érezte, köszönni kellene, de végeredményben nem tudta kinek, — le akart lépni a lépcsőn. Fent is megmozdultak s hogy hátranézett, egy lány jött lefelé a nagy lépcső közepén. Izmos, finom mozgású, nagyon fekete rövidhaju lány, éles fehér arcát kicsit oldalt tartotta. Biztos, határozott léptekkel jött, csak ahogy a két kezét himbálta a szoknyájához, látszott, hogy tétovázik, félúton meg is állott — a két szürke szem levillant a fiúra — aztán megfordult. Felment. Lent elállott a moraj. Mindenki felnézett. Boborinszky — Áron észre sem vette, hogy mellette áll — a tarkójához csapott.

— Hüüü! tanítanám én ezt öcsém . . . hej de megtanítanám!

Áron megfordult.

— Ez az?

— Biztosan ez, ez kell legyen . . . hü öregem!

Egy félig házmester, félig lakájféle jött felülről s a lépcső alján megállva, kicsit szónoki pózba vágta magát.

— Uraim, mély sajnálattal kell jelentenem, hogy az állás, amelyért ide méltóztattak fáradni, be van töltve.

Felszabadult zúgás indult — itt-ott halk káromkodás vegyült bele — s akik még bent voltak, valami húszan-huszonöten, elindultak a kijárat felé.

Az ember odalépett Áronhoz.

— Kérem tessék feljönni.

— Én?

— Igen.

— Hogy-hogy?

Az ember széttárta a két karját, kicsit meghajolt, aztán az utat mutatva intett a lépcsőre. Áron felment. Prakszisa volt már s neki-vidámódott, — majd meglátjuk, ha beszélni akarnak vele, az rossz nem lehet.

— Erre tessék. Kit jelentsek kérem?

— Joó Áron.

— Tessék várni.

Egy perc múlva jött s beintette — tessék.

Áron köszörült egyet a torkán s belépett. A szobának egyetlen apró, fehér lécekkal elosztott hatalmas ablaka a kertre nyilott. Furcsa

nagy szoba volt, inkább veranda, hatalmas ötszögű veranda, de az egyik sarkában íróasztal állott s háta mögött beépített könyvespolcok. Az íróasztal mögött egy magashátú, kényelmetlen karosszékben ült a lány: Króhn Ghyssa.

Áron az ajtóban meghajtotta magát és egy lépést közeledett.

— Az állás ügyében jöttem. Hallom azonban, hogy...

A lány közbevágott.

— Tessék helyet foglalni!

— Köszönöm.

— De tessék leülni. Hát kérem az állás tulajdonképpen nincsen betöltve. Jól korcsolyázik ön?

— Hát igen, tudok.

— De jól?

— Jól.

— Tanított már?

— Nem... tulajdonképpen... pénzért még nem.

A lány kicsit elmosolyodott.

— Furcsa neve van magának... Joó... furcsa név. Mi a foglalkozása?

Áron kellemetlenül érezte magát, hát mi is a foglalkozása?...

— Diák vagyok... — tulajdonképpen nem is diák... és különben is... felállott. — Azt gondolom... lent azt mondták, hogy az állás amugyis... — s indulni készült.

— De kérem — s kicsit élesen mondta a lány — mondom, az állás nincsen betöltve.

Áron már állott. Féloldalt fordult s visszanézett a lányra. Mit akar ez tulajdonképpen? Az megértette s előbbrehajolt.

— Nézze — s gúnyosan csengett a hangja, nem nézett rá, fölé nézett, az ablak nagy világossága felé — nézze, nehogy azt gondolja, hogy valamelyes romantikáról van szó. Hogy az ön személye netalantán mély benyomást gyakorolt volna rám, mert én volnék a tanítvány — s felnevetett, — hanem maga valahogy becsületes embernek nézett ki, tudja úrinak, hát felhivattam.

És Joó Áron végig gondolta a helyzetet, hogy itt állt ezzel a kétségkívül önfejű és sok pénzü kis zsarnokkal. Számolni próbált és ravaszkodott. Régi vadász volt már és zsákmányt szimatolt, kis koncot, karéj kenyeret. Szerényen szembe nézett a lánnyal.

— Hát kérem, ha méltóztatik gondolni...

Balról egy fehér ajtón kis őszes pofaszakállas ember jelent meg. Előbb bedugta a fejét s hogy Áront meglátta, kétségbeesett grimaszt vágott a lányra. Na? — azt mondta, de nem szólt, csak felhúzott szemöldökével mondta s nadrágzsebbe sülyesztett kezével a könyökét két oldalt feszítve egy gesztust vágott a néma kérdéshez.

— Rendben van papa — mondta a lány, — rendben van, majd aztán elmondom.

A kis ember felnézett az égre és megcsóválta a fejét.

— Az anyád, szegény, nem mer kimozdulni s elment.

Percig csend lett. Ekkor a lány felállott és szembenézve a fiúval, odaállott eléje.

— Nézze, kedves Joó Áron — s pofoznivaló szemtelen lett az arca, de szép — mit szólna, ha azt mondanám, hogy az egész hirdetés vicc volt, na?

Áron nem értette mindjárt...

— Tessék? Mit szólna? Nekem nem kell korcsolyamester. Tudok én korcsolyázni. Díjat is nyertem már amatőrversenyen. Igen.

— Hogy... hogy tetszik?...

— Hogy tetszik? Úgy tetszik, hogy látni akartam, hányan jönnek? És milyenek? — Az asztalhoz szaladt és papirokat dobált szerte — hát jöttek elegen reggel óta, mert már reggel elkezdtek jönni, reggel óta volt itt kétszáznegyven ember, maga a kétszáznegyvenegyedik és vagy huszat elküldtem. Eluntam kérdezgetni.

A fiúnak a vér lefutott az arcából. A dús könyvszekrényt nézte, a nehéz faragásokat, a metszett üvegeket a kis vitrinben — talán rózsafa lehet — az embertelen nagy függönyt, a gazdag csillárokat... a teméntelen gazdagságot érezte s egy szilaj, keserves paraszt mozdulata indult... fejbevágni a kalapot! Itt rögtön a fejébe vágni és faképnél hagyni ezt... ezt a... — s enyhült a mérge, a szegény ember lappangó dühe — ezt a taknyost, itthagyni.

— Hát... kérem — nagy, nehéz, szinte trágár gorombaságok ültek a szája szélén, lenyelte s megfordult — hát ez elég... elég nem szép...

A lány belevágódott két éles macskaszemével és szinte leolvasta falfehér arcáról, vértelen ajakáról, amit az visszanyelt, a két szemét nagyra nyitotta, egy lépést hátrált a fiútól, már-már vadul szemtelen arca melegedett, enyhült, a két kezét maga elé emelte...

—... Tényleg — súgta — tényleg nagyon csúnya dolog... — s szaggatott, ideges sírásba kezdett.

— Nagyon csúnya volt — mondta a fiú is s tétován állott — nagyon csúnya dolog.

A lány már fuldokolva zokogott, úgy nézett fel a fiúra.

— Ó Istenem, Istenem, de csúnya dolog. Ó, ó — s a kezét tördelte hiszteriás kétségbeeséssel. — Egyszerre csak minden átmenet nélkül abbahagyta a sírást és roppant jóízű természetességgel azt mondta:

— Az a marha Elza az oka mindennek!

Áronnak ezen nevetni kellett s a lány is elmosolyodott.

— Igen — magyarázta — nézze, üljön le, majd elmondom. A fiú leült valami puffra s a lány vele szembe. — Nézze, az Elza nekem barát-nőm. Volt! Mert, hogy én többet vele szóba nem állok... hát... az egészen bizonytalan. Végeredményben nem rossz lány az Elza, de kicsit korlátolt. Összevesztem vele és kidobtam. De senkivel nem tudok

olyan jóízűeket veszekedni, mint vele, hát unatkoztam. Hiányzik nekem ez a féleszű. Ne csodálkozzon, kicsit ideges vagyok. Az Elza egy klassz pofa és én nagyon szeretem. Hát unalmamban gondoltam ki, hogy ezt a murit megrendezem itten, tudja? Az öregem egészen odavan. A mamám meg sír már reggel óta, hogy botrány lesz.

Áron ült és hallgatta. Új és furcsa, kellemes, idegen zamata volt ennek az egész levegőnek. Ez a lány tizenhét-tizennyolcéves talán, ahogy itt ül és őszintén kicsit jasszos szabadszájúsággal beszél, beszél... De végeredményben nincs semmi értelme. Felállott.

— Hát kérem, én megyek.

A lány zavartan felemelkedett.

— Hát, nézze, én végeredményben... először bocsánatot akartam kérni, aztán mégse... szóval én tartozom magának valamivel, nem? — s hogy a fiú kínosan feszengett, utána tette — na igen, hát maga először egy állást remélt, aztán mikor felhívtam, egy állást biztosra vett — és most semmi.

— Hát most majd más lesz. Meghajtotta magát.

De a lány nem engedte.

— Nem, nem, várjon csak, mihez ért maga még? Valamihez...

Áron megállott, hopp csak...

— Tulajdonképpen muzsikus vagyok, zongorát tanítanék... gyakoroltatnék kezdőkkel, azt szoktam.

A lány felderült.

— Nagyszerű! Hát annyi zongorkölyket íratok én magára, hogy csak győzze. Elsősorban az Elza öccsét. Holnap kibékülök vele. De lesz tíz-húsz is, ha kell, ojjé, amennyit akar. És most velünk fog uzsonnázni. De nem, nem, feltétlenül velünk uzsonnázik, nem engedem el. Jöjjön s már betuszkolta az ajtón, tágas szobákon átvezette egy kis ebédlőbe, ahol bemutatta.

— Joó Áron úr... Áron, úgy-e? Diák, nagyon tehetséges muzsikus és zongoraleckéket fogunk neki szerezni, meghívtam uzsonnára.

A pofaszakállas tartózkodva nyujtotta a kezét.

— Örvendek, nagyon örvendek.

Az anyja — félénkszemű, összehúzódtott asszony — halkán szíveskedett.

— Tessék, tessék helyet foglalni — s össze-összenéztek. Minden mozdulatukon látszott, hogy teljesen alá vannak vetve a lányuk széleyeinek. A mai délután nagyon megviselte őket s nincsenek tisztában vele, vajjon ez a fiatal keresztény tud-e arról, hogy vicc volt az egész, vagy nem. Króhn Gyssza azonban rögtön elmondta.

— Anyuskám, képzeld, Joó úr is azt mondja, hogy nagyon csúnya volt, amit csináltam, ügyebár?

Az asszony most kiöntötte a szívét.

— Jaj, édes Istenem, hogy is szabad ilyet csinálni?... Hogy szabad? Ó, ó, ó... óóó, hogy nem fél ez a lány az Istentől. Száz és

száz embert idebolondít, itt tárgyál velük egész nap a levegőbe. Még most is folyton jönnek. Ó Istenem, Istenem!

Króhn Náthán sűrűn helyeselt.

— Rettenetes, rettenetes, tükön ültem egész nap, becsületesemre. Be sem mentem a gyárba. Hát csak nem hagyom itt a házat egy ilyen veszélyben. Borzasztó, borzasztó!

— Jaj, apukám, ne sápítozz már annyit — a kanalával harangozott — nem vagy még olyan öreg. Azon törd a fejed, hogy kinek kell zongoratanár.

— Kinek, kinek? Hát a Pirkauer Tibinek. Nem?

— Azt már mondtam, az egy. Tudja, az az Elza öccse, Pirkauer Elza, aztán mondjuk a két Wechter-gyerekek.

— Azoknak is. Ámbár...

— Mit ámbár? Mondd meg nekik...

— Jó, majd megmondom s ebben a percben érzett a kis ember három szaván — jó majd megmondom — hogy igenis megmondja: hogy a Wechter-gyerekek ügye el van intézve, hogy igenis Króhn Náthán kemény legény a talpán, persze nem itthon a lánya előtt, de a házon kívül.

— Aztán Gutmann Verához is kell.

— Oda is. Ojjé, maga el nem képzeli, hogy hány zongoraleckét tud egy gazdag zsidó, ha akar — a két öreg ijedten kapta el a fejét — mondja — folytatta a lány — maga született keresztény, úgy-e?

Joó Áron furcsán érezte magát. Króhn Náthán cukrot vett a kanalára, óvatosan bemártotta a feketébe — mindenhez feketét ivott — aztán nézte, hogy futja be a lé a fehér kockát. Az asszony mereven ült és maga elé nézett.

— Kálvinista vagyok — mondta és feszengve érezte, hogy ez itt most érdem, ez itt több, mintha azt mondhatná: ó igen... három doktorátusom van és gépészmérnök vagyok.

Ez a megkülönböztetés sosem mult el. A Króhn-család — Ghysszát születése óta katolikusként nevelték, csak az öregek huzódoztak még — azóta kitért és az öreg Króhn Náthán nagy pénzeket adott egyházi alapítványokra. Joó Áron odaszokott a házhoz, órái voltak, jól fizető, kényelmes órái s Króhnékkal, a lány révén, együttmaradt. A született kereszténynek kijáró tisztelet vette körül a házban — a született kereszténynek, akit meztelenül kereszteltek s az eredeti születési bizonyítványában, ó Istenem, úgy van beírva már az apja, anyja is — s ugyanezen az alapon kicsit vállon is veregették, le-lekezelték, mint gyámoltalanabbat, élhetetlent. Az útját egyengették. Áron beiratkozott s rávetette magát a tanulásra. Sokat csalódott. Öreg volt már ehhez s sokat próbált, szűknek és kényelmetlennek érezte az előadásokat, melyeket hallgatott. De tanult szívós szorgalommal, a bizalma saját maga iránt most már teljesen visszatért, érezte az erejét és az akaratát. Apró zenei kísérletekkel próbálkozott és egy nagy kompo-

ziciót érzett élni magában, egy hatalmas, szédületes arányú valamit, amit még nem tudott megnevezni, de napról-napra, éjtszakáról-éjtszakára csorgatta, formálta magában, néha elkapta egy-egy foszlányát, hirtelen váratlanul eléje dobódott s akkor kottára vetette pár sorban s elrakta. Nem bibelődött vele, nem erőszakolta, csak hadd tekeregjen itt körülötte, majd kijön az, ha megjön az ideje.

S ez a lány — ahogy ott ült Uhlenderéknél a nagy kályha mellett, megint csak rá kellett gondoljon — ez a szeszélyes nagy gyerek, ez a sokszor érett és kegyetlen nő, ez a Ghyssza, Krohn Ghyssza mit akar most? . . . Mért ül most itt és várja? Mert ez a kislány mondta, hogy jön? De milyen arcot vágott, mikor odasúgta — Ghyssza tudja, hogy a mamáék nem lesznek itthon — milyenek ezek a gyerekek . . . ezeknek a gyerekei . . . mind . . .

De mért ül itt? Hogy aztán a lány esetleg felültesse? Vagy talán jön : egyszerűen megkéri, hogy kísérje haza s a kapuban kezét nyujt — köszönöm. De az is lehet, hogy nem jön. Hanem majd vasárnap délután — akkor náluk lesz, ma szerda van — majd vasárnap délután, apró mosolyokkal a szeme sarkában, odavetett kis szemtelenségekkel, éreztetni fogja : na, fiam, hát vártál? Nem jöttem !

— Én megyek ! — felállott.

A kislány ijedten nyitotta rá a szemét.

— Jaj, ne tessék, jaj, kedves Mester, igazán ne tessék, mindjárt jön a Ghyssza.

— Hát, ha jön — s érezte a jóllakottságát, a borotvált arcát, a rendes ruháját — hát kérem mondja meg, hogy nagyon sajnálom, de előre nem tudhattam s másképp osztottam be az időmet.

Kezelt a kislánnyal — az riadt volt s a kis cirkuszt féltette, amitől most elesik, ki tudja, miket hallott volna? — tartóztatta, de Áron elment.

— Csak nehogy épen a lépcsőházban jöjjön . . . Nem, nem jött. Hogy a sarokról visszafordult, mintha őt látta volna, a másik oldalról vágott át s bement a kapun. De lehet, hogy nem ő volt.

Péterffyékhez ment. Rég nem volt ott. A villamosra várt kicsit, közben beugrott egy boltba s valami cukrot vett. Pörköltmandulát s mogyorós drázsét, öt-öt dekát. Zsebrevágta s fütyörészett. Aztán felugrott a villamosra.

XVI.

A már-már télies napok, a végnélküli esők, majd dércsípte reggelek után az őszy utolsó szép nappal búcsúzott. Kített magáért. Króhné maga is lejött a kertbe. Plédet hozott ugyan magával, de odavetette a lugas karfájára. A vadszőlő bogyója már egészen összeaszalódott s itt-ott az utolsó levelek hulladoztak alá, egy-egy érintésre. Árnyékot nem adott már. A levegő nem mozdult. Az asszony kította a két kezét, kifeszítette a napnak s süttette.

— Vénasszonyok nyara.

— Az, igen.

— Hanem azért muszáj bent teríteni mégis — s elnézett hunyorgva fel az égre. — Minden percben jöhet egy eső.

— Meg hűvös is lesz később.

Az öregasszonynak kedvesen megcsillant a szeme.

— Hát sütöttem! — mondta s hogy Áron hirtelen nem értette, utánatette — málét, tejes málét a kávéhoz. Két tepsivel lett. Ilyen magas — mutatta.

— Ja? — elmosolyodott a fiú — és sikerült?

— Ojjé, ilyen magas, mondom, olyan mint az arany, mint az arany, tudja?

— A liszt friss volt? Biztos? Nem keserű? — Szakértelemmel kérdezte Áron s látszott, komolyan aggasztja, ha vajjon tényleg nem volt-e keserű a liszt, de az asszony megnyugtatta.

— Á, hát mit gondol? Megkóstoltam. Hát olyan gazdasszonynak néz engem?

— Ó dehogy, nem azért — ijedt udvariassággal védekezett — csak mert itt könnyen becsapják az embert. Aztán, ha csak egy csöpp keserű belekeveredik, elrontja az egészet.

— Tiszta, friss volt az egész. Valamelyik este, majd a télen aztán csinállok puliszkát. Meghívom magát vacsorára.

— Ó köszönöm szépen.

— Sose köszönje. Hogy szereti, tejjel?

Áron szerényen mosolygott.

— Hát ami azt illeti, legjobban túróval.

— Rakva?

A fiú laikusnak találta a kérdést.

— Hogy-hogy rakva? Hát úgy-e . . .

— Hát mondja maga, hogy tudja?

Ez volt a kapocs, ami összefűzte őket. Az öreg Króhnnét és Joó Áront. A mamuka hétvármegyére híres gazdasszony volt s Áron, mint afféle konyhán lebzselő, katáskodó legkisebb gyerek sok mindent látott, hallott a konyha körül. Ez tetszett az öregasszonynak s vég nélküli disputákban vitatták meg egymásközt a maguk specialitásait. Az asszony nem volt procc, csak a hirtelen jött mód vitte magával abba a társaságba, abba a hangba, amelytől aztán ijedt kis alakjával mindig elütött s amelyet a kinevettetéstől félve, utánozni próbált. Így lett sokszor procc, de karikatúrája a proccnak. A fiúval már megbarátkozott, tudta, hogy az ki nem neveti s ilyenkor, mint most is, — a ház tele volt emberrel, jórészt fiatalokkal, a Ghyssza társaságával, — örült, ha leállott vele beszélgetni egy kicsit. S Áron szívesen elüldögélt az öregasszonnyal. Ghyssza örökös izgékonyága — sose lehetett tudni, mikor robbant ki valamit — a Króhn Náthán hirtelen támadt elszánt és harcos kereszténysége mellett, egy nyugodt, rendes, becsületes pont volt az anya, ahol pihenni lehetett.

— Hát úgy — magyarázta Áron a túrópuliszkát — hogy először is az ember feltesz egy fazék vizet a tűzre. Mikor az javában forr, akkor — de előbb a lisztet meg kell sózni — jól összekeverni sóval, úgy szárazon, akkor balkézzel szépen — s mutogatta — szépen lassan eregeti az ember a fővő vízbe a lisztet s fakanállal keveri. Mikor jól bentvan s már jól összefőtt az egész, az már érzésre megy, hogy mikor, akkor leveszi az ember úgy-e, ha tán egy csepp víz maradt, hát azt leönti róla, azt a malacok nagyon szeretik. Akkor az ember még leállítja a lába közé a fazekat, úgy ahogy van s jól megkeveri, csomó ne maradjon. Akkor az egészet a lapítóra borítja — az öregasszony rá-rábólintott, hogy úgy van, nagyon jó, aha, aha — akkor egy lábast odateszünk, lehet az aljára egy csepp zsírt tenni, épen hogy oda ne süljön, de a túró úgyis ereszt magából, hát csak egy cseppet. Akkor aztán jöhet a túró. Nagyon erős ne legyen.

— Juhtúró?

— Juhtúró, persze. Azt érzi az ember, hát legyen egy kis ereje persze, de ne az a csípős, csak épen hogy érezze az ember. Akkor egy szál cérnával vág az ember egy lapot a puliszkából, arra túró jó bőven s kicsit a zsíros kanállal meg lehet tapogatni, s megint egy lap puliszka, megint túró. S így végig. Felül túró legyen. Akkor aztán úgy az egészet még oda kell tenni kicsit. Ha nem szabad tűzön készül — már egészen elragadtatta magát — hát akkor a rehrbe a legjobb, csak épen bedugni percre, a túró megereszkeedik kicsit s az alja meg az oldala megpirul, szép rózsásra. Akkor aztán ki lehet borítani, olyan, mint egy torta, csak finomabb.

— És...

— Ja — mondta Áron s eléje bökött az ujjával illetlenül — ami marad, hát azt reggel egy kis zsírban meg kell pirítani, kis darabokban a kávéhoz valami felséges!

— Ne mondja?

— Bizony Isten.

Igy disputáltak sokszor félórakat. Króhné a sólet titkait magyarázta, a kremzli és a kindli-készítés művészetébe avatta be, Áron meg káposztalapon sült komlós kenyérről, bálmosról ábrándozott s gyermekői, szamosújvári, örménykonyhák csodálatos ételremekeiről tartott előadást, angazsabor levesről, dalauziról mesélt. A végén az öregasszony mindig abba lyukadt ki — előbb körülfülett, ha vajjon Króhn Náthán nem hallja-e meg a kényes megállapítást — hogy fiam, a magyarok is, meg a zsidók is, meg az örmények is, nagyon szeretik a hasukat, nagy fresszerek, nagy fresszerek.

Áron akkor barátkozott össze az asszonnyal, mikor egy zilált napon Ghyssza valami botrányos stiklije után hideg borogatásokkal a fején ült a kézimunkaasztalánál és keserűségében megnyitotta előtte a függönyt, amelyet Króhn Náthán erős kézzel szegezett a multjuk elé.

— Tudja fiam... maga egy keresztény fiú, de érteni fogja...

tudja én világeletemben üzletasszony voltam, tudja mi az? Én üzletasszony voltam akkor, amikor az uram egy kis ládában ezüstgyűrűket, meg láncokat, képrámát, olcsó órát vitt vásárról-vásárra — hol volt akkor a Króhn-gyár, sehol! Én tudtam akkor, hogy lehet húsz krajcárból ebédet főzni, tudtam, mit vigyen a táskájába, mi kell az embereknek, honnan vegye, mennyiért adja, üzletasszony voltam! Ma? Nem merek a pénzhez nyúlni. Én nem látom ezt tisztán, nem értem. Milliókkal dolgozik az uram, milliókkal, tízzel, hússzal, én látom... én látom, hogy jól megy minden, úgy élünk mint a hercegek meg minden, de félek... ennyi pénz... — vékony arca elsápadt és a kezét reszketve feszítette maga elé — mindennap egy krach! — súgta — mindennap egy krach! Én nem látom tisztán, én nem értem, tudja? Az uram azt mondja, én nem is érthetem, én egy krejcerhóhem vagyok, azt mondja az uram, krejcerhóhem, csak kicsibe tudok gondolkozni, azt mondja. Az én apámnak, Isten nyugtassa, korcsmája volt Mezőlaborcon. Heten voltunk testvérek, én voltam a legidősebb, én mostam rájuk, vasaltam, én tanítottam őket, a korcsmában kiszolgáltam és tudtam, mikor az apám, — Isten nyugtassa — már beteg volt szegény, tudtam: ennyi, meg ennyi kell, ez elfogy, akkor kell más. Ennek van ötven korona hitele, annak van egy forint. Vasárnap sör ennyi, meg ennyi. De ezt, ami itt folyik a pénz körül, nem értem, nem értem. Én dolgoztam vele, tudja, kínlódtam vele és szültem a gyerekeket, egyik a másik után halt meg, ki egy éves, ki két éves, ez maradt, ez az ördögös — Ghyssza. Tudja... jaj, sose felejttem el — feloldódott a nyelve az öregasszonynak a régi keserőségek levében, hogy volt ki hallgassa, egy ilyen derék fiú, becsületes fiú, úriember, keresztény ember — tudja, akkor egy kis üzletünk volt a Király-utcában, kis putik, sötét, egy auszlággal, keskeny auszlággal... üveget, porcellánt árultunk benne, ordinaré holmit. Egyszer a Ghyssza, három éves volt, négy nap mulva három éves, ott ülök a kasszában, egy ruhát csináltam a babájának, azt ígértem a születésnapjára. Világoskék selyemruhát, puffosat, csipkegallérral, manzsettával, nagyon finom munka volt. Ott ülök a kasszában és csinálom... bejön egy úriasszony, nagyon finom úriasszony — s a régi kis krajzlerosné volt, ahogy mondta — nagyon finom úriasszony, valami csészéért, nem is tudom, hogy vetődött hozzánk... meglátja a kis ruhát, nézi, nézi, hát úgy megtetszett neki, adjam el, azt mondja, jól megfizeti, ad érte öt forintot; nagyon szép pénz volt, nagy pénz — tisztelettel sóhajtott vissza a milliomos Króhn Náthánné arra a régi ötforintosra — ad érte tizet, huszat, húsz forintot! Nem adtam oda. Ne tessék haragudni, megmondtam, nem, nem adhatom oda, pedig húsz forint, képzelje el! Képzelje el — s akkor megbarátkozott Áron az öreg zsidóasszonnyal, aki akkor régen nem adta oda azt a kis kézimunkát húsz forintért. Azóta voltak ők jóban s Áron most ezen az őszi vasárnap délutánon, ahogy ott ültek a hervadt lugasban — a kert kopaszságához már rosszul állottak a vakító fehér lécek, a pirossal bélelt fotelek, mint vénasszonynak

a kurta szoknya, ahogy itt üldögélt, arra gondolt hirtelen: kire hasonlítanak tulajdonképpen ezek a gyerekek? Például Ghyssza. Se az apjára, se az anyjára s a két öreg is tudja, érzi, igen s babonás félelemmel tisztelik a lány tőlük idegen hajlamait, szokásait, modorát. Ő például tisztán látja mi belőle az apjéé, mi az anyjéé . . . s ezek a többiek mind a Pirkauer Elzák, a Kardos Theák, az Uhlander Mercedesek, mind egy-egy külön idegen világ, vagy az apjának, vagy az anyjának, vagy mind a kettőnek. Mintha mind, az egész generáció, egy nagy zökkenővel kihagyott volna valamit, csak egymásra hasonlítanak nagyjából.

Ghysszával még jóformán alig beszélt ma. A lány elég csacsi volt és éreztette vele, hogy haragszik, amiért szerdán nem várta be Uhlanderéknél. Most arra viharzott a szűkebb testőrségével s hogy meglátta Áront az anyjával ülni, megállott.

— Mit főztök, mama? Nem jönne velünk tenniszezni, művész úr? Az asszony mosolygott.

— Menjen fiam, menjen a fiatalokkal — s Áron felállott, de mire kikászolódt, Ghyssza szó nélkül sarkon fordult és elment már.

Csendesen ballagott utánuk. De nem ment le a pályáig. Közben megállt, lekanyarodott egy kis útra.

— Jónapot úrfi. — A kertész köszöntött rá, észre sem vette, hogy ott motoz valami rózsatövekkel. Felriadt.

— Jónapot kívánok, hát dolgozgat vasárnap is?

A kertész zömök, testes ember, a félszemén fekete kötést viselt, letámaszkodott a háromszögű kapájára.

— Hát csak dolgozgatok. Muszáj ezt a pár tövet ellátni, míg az idő engedi. Maholnap leszakad a tél. Csaló ám az ilyen őszi meleg — s tisztelettel várta, ha vajjon szólnak-e még hozzá. Áron bólintott s tovább ment.

Ez az ember is s mindezek a cselédek itt, valami bizalmaskodó tisztelettel különböztették meg, amióta itt járt-kelt a Króhn-házban. Tudták, hogy ágrólszakadt, hogy diák s leckét ad. S mégis. Egyébként keményen tartott, jól dresszirozott, szeszélyekhez szokott cselédség volt a Króhn-házban. De — érezte Áron, sokszor feszélyezte, rosszul érezte magát tőle — másmilyen hétrét alázatossággal, óvakodó külső hunyászkodással kezelték a gazdáikat s más, egészen más tisztelettel beszéltek vele. Ghysszának volt érzéke ehhez és észrevette sokszor. Akkor vad méregbe jött s vitákat provokált.

— Én jól tudom — mondta, de ilyenkor gyűlölet szikrázott a fiúra még a körmehegyéről is — tudom, hogy a legjobb cselédünk is, amelyik hatszor csókolna kezet egy pofonért, a legalázatosabbja is, ha a ligetben a bakája megkérdi, hol szolgálsz? azt mondja: az üveges zsidónál! Hiszi? Mi? Mit hümmög, mi? Tekintetes úrfi, mit hümmög? Én már olyan kereszténynek születtem mint maga! De a konyhalányoknak kifogásuk van ellenem. Nagyszerű. Nem tud válaszolni? — és sokáig tartott, míg újra megbékélt.

Áron végigment a kis úton, céltalanul ödöngött le-fel — a pálya felől idezúgott egy-egy jókedvű kiáltás — leült egy padra, aztán megint felállt s járkált le-fel.

Szerdán, hogy ott ült Péterffyéknél, sokszor úgy érezte, hogy szűk neki az a szoba. Színtelen. Az öreg petróleumlámpára szerelt körte — tompa, zöld ernyő fogta körül, rojtokkal — nem elég világos. Nem, nem az anyagi, a dologi különbségek brutális ellentéte vágta fejbe! Nem. Hanem a Króhnék csillárjai alatt más volt a levegő! Valami... valami... valami egészen más! Levegősebbnek érezte a levegőt. Szívhatóbbnak. S a dús asztalkák körül egy-egy ilyen vasárnap délután szikrázva hullottak a szavak, nagy, erős, kicsinységekben is karcoló, csípős, vágó szavak... valahogy sósabbak, ízesebbek... mint máshol... mint akár Péterffyéknél is, ahol szívében ijedt szomorúsággal ült szerdán este, kis bántó hidegségekkel a hátában, valahogy, mint aki vízbe ült s most nyirkosan érzi minden mozdulatára... és mintha valamitől búcsúzna, amit nagyon szeretett valamikor, a gyerekkori kis ruháit, mintha nézegetné a kis ujjast, nadrágocskát — az ökle se megy már bele — szép, szép, kedves holmi... de hol vagyunk már ettől!?! Úgy ült Joó Áron — szembe vele a lány, kedves, egyszerű lány, igazán nincsen rajta semmi különös, ha így elnézi az ember, csak a szeme... a szeme... igen a szeme az nagyon kedves, ahogy ott ül és öltöget valamin... a szoknyáját lehúzta térden alul... s hallgatta Péterffy Tamás panaszait ezen az estén. Egy színésről beszélt Péterffy Tamás, vagy színigazgatóról, akit Kassáról ismert s aki most arra kért engedélyt, hogy a ligetben egy bódében kakasviadalt rendezhessen.

— Én láttam ezt az embert elégszer. Nem volt egetverő tehetség, de nem rossz színész. Van egy-két szerepe, például: Tiborc. Feledhetetlen... feledhetetlen! Tiborc... most kakasviadalt akar rendezni. A ligetben. Az. Meg Ádámot láttam tőle az Ember tragédiájában Eperjesen, de az régen volt, hiszen véncsont az öreg, vénebb mint én, tán húsz esztendővel is. Véncsont. Mit is láttam még tőle...? Várj csak, Othellót, az ám, hát aztán most kakasszínházat szeretne vénségére, öcsém. Hazulról eljött, elhajkuraszták... rendre elhallgatnak ott a Tiborcok, az Ádámok, Sekszpir. Áh!... itt meg elkél egy kis kakasviadal. Szép mulatság. Magyar embernek nagyon való.

— Nem lesz az mindig így, Tamás bátyám — mondta, hogy valamit mondjon épen.

— Nem-e? Hahó öcsém. Hát nem is! De ha sokáig így marad... hajj öcsém, több eszük van ám azoknak, mint nekünk volt. Értik ám azok a csíziót.

— De nincsenek tradícióik, kultúrájuk.

— Hagyd, hagyd csak öcsém, hagyd... tradícióóó, hagyd csak. S kultúra! Peru inkái, édes öcsém, igen sok tekintetben sokkal, de sokkal magasabb kultúrfokon állottak mint a hódító spanyolok, s hol vannak ma? Hát Róma és Áthén példája? Haj öcsém, csinál ám ilyen kókler-

kedést a világtörténelem! A szívósabb, a nagyfene kultúrától még el nem nyútt fajta elémászik a földből, a rögök alól, a hegyekből aláereszkedik s lenyeli a petyhüdtebbet, szőröstől, bőröstől, kultúrával együtt. Iszik rá egyet s emészt vagy ezer évet. Akkor őt nyelik le. Vigyázni kell öcsém s sietni! Si-et-ni! Míg nem késő! Hogy ezeréves Magyarország?! Hol voltak az oláhok, mikor mi így, meg amúgy, meg hol voltak a csehek, mikor mi ezt, vagy amazt...? Sz' épen ez az! még az anyjuk tejét szopták! Mi már a vérünket csorgattuk, hát most a fejünkre nőttek. Ők legények, mink öregek! Szép, szép az öregkor, tisztos, de bajjal jár, betegséggel. Itt van e — s az ujját mutatta, fehér kis rongyfáslit tekert le róla, piros volt egy helyen s csepp alvadt vér a közepén — a Floki elkapta. Van egy hete idestova. Ezelőtt harminc évvel? Ne félj, régen begyógyult volna. De vén vagyok, érted-e? — s nézte az ujját. — Én ott voltam, mikor Kassán a vashonvédet állították; örülök, hogy ott voltam. De leverték öcsém, ledöngették onnan azok, akik csak azóta születtek. Hát azért mondom fiam... lenyelni már lenyeltek, most már azon kell lenni, hogy meg ne emészthessenek!

— Adja édes apám — s a keze után nyult Évi, hogy visszakösse — de tűzbe tud jönni — s csóválta a komoly kis fejét — nem öregember, aki így tűzbe jön — s mosolygott. Az apja megsimogatta.

... Nagy dumája van az öregnek — gondolta Áron — nagy dumája van, úgy hányja a borsót a falra, mintha fizetnék — így gondolkozott róla tiszteletlenül és a Ghyssza nyelvén és bánta, hogy eljött.

Az öreg kiadta a mérgét s mint ilyenkor rendesen — megbékélt. Anekdotázott csendesesen, a mosodai élményekről számolt be, szokott módján a maga baját kifigurázó jóízzel, halkán, befelé mosolyodó humorral s Áron unatkozott. Most, hogy rábukkant erre, hogy ő itt nem jól érzi magát, még erőszakkal is hajtotta a gondolatait ebbe az irányba, mint a gyermek, aki a kis karcolását felvakarja, ha viszket, egészen a vérig feltépi, ó... — gondolta, csak az albumot elő ne vennék — a barna bőrkötésű albumot, a szakállas, bajuszos bácsikkal, puffedt nénikkel — s kegyeletlenül és cinikus fölénytel bánt el magában az öreg albummal. Ghyssza maga fényképezett, két-három gépje is volt s a szobájában garmadával heverték a képek róla, meg a barát-nőiről, ülve, állva, fekve... strandon, ahogy szép fiatal, izmos testét nyújtóztatta, ezerféle pózban, ezer mosollyal gunyoros szája körül... itt egy fiút visz a hátán, szőke röhögő kamaszt... ott őt emeli a magasba egy lesült cigányképű, jóvállú legény... evez, a napba hunyorít, mintha kacsintana neki s a háta meghajlik gyönyörű ívben, a keble mozdul a feszes trikó alatt... tenniszszek, fehérben, felnyúl a labdáért, a combja is kilátszik... lovagol csizmában, briccseszben, keménykalapban... egész garmadával kis képek. Alig is beszélt a lánnyal Áron, inkább csak felelgetett... a poént, az élt kereste Péterffy Tamás apróságaiban, nem találta. A lány a tanulmányairól kérdezgette s hogy kiket tanít, milyen emberek. Aztán elváltak. Igérte, hogy máskor is jön, ó hogyne,

amint teheti, felnéz . . . — Idevágyott annyiszor? Itt talált megnyugvást, jóérzést? . . . Mégis, hogy Évi kezét megfogta, eszébe jutottak a régi kézfogások ezzel a melegszerű lánnyal . . . a miniszteriumban a folyosón, ahogy akkor találkoztak s a lány a karját megsimogatta, szépen, kedves tapintattal . . . — hogy idecsúsztatja a kezét . . . Ghyszzának kemény, kurta kis kézfogása volt — hát viszontlátásra s elment.

Most, hogy ennek az unalmas estének az ízével a szájában itt lézengett a Króhn-házban, egyszerre nevetlennek találta Ghyszzát. Egyszerűen nevetlennek s izléstelennek a maga túlhajtott, hangos eredetiségével, a társaságával, amely kezes báránként simult az akarata alá. Visszafordult — elmenőben megint ráköszönt a kertész, az asszony már nem volt a lugasban — felment a házba. Az első társaságnál szórakozottan megállott.

Króhn Ernesztin ült itt, az öregnek unokatestvére és legfőbb büszkesége, a legrégebb keresztény a családban, száraz, inkább férfiasan aszkéta arcú vénleány. Sötétbarna selyemruhája is — nyaknál és csuklónál csukódott — valami csuhás barát jelleggel öntötte le szigorú, sárgásan szikkadt profilját. Ékszerként egy antik köves gyűrűt viselt a balkezén s vékony láncon kis aranykeresztet a nyakában, fekete szalagon lornyont. A lornyont időnként kézbe vette, körülnézett a társaságán és gesztikulált vele, egy-egy erősebb kijelentésnél odakoppantotta pontnak. A pápai állam feltétlen szükségességéről, szervezetéről, jogairól és teljesítményeiről beszélt, egyszerűen és világosan — nem volt erőszakolt, egészen természetesen folytak keskeny ajakáról a kerekded zárt mondatok; szembe vele a bátyja — Ghysza szerint az öccse — az öreg Króhn Náthán áhítattal figyelt minden szavára. Néha rábólintott s körülnézett, rokonérzést keresve — egyszersmind meglengetve a maga jóérzését, hogy : látjátok, ilyen a család ! — az emberek azonban unatkoztak. A körben üres székekről, az otthagyt hamutartókból, kis üvegtányérok, ezüstpapír, narancshéj halmazáról látszott, hogy ezelőtt egy órával többen ülhettek le ebben a békés sarokban, míg Ernesztin néni megrohanta őket kedvenc tételeivel. Rendre eltűnedeztek s akik maradtak, olyan kevesen voltak már, hogy nem hagyhatták ott fel-tűnés nélkül. Ültek és hallgatták.

— Olaszország és a pápai állam megegyezése elkerülhetetlen már és Mussolini igazán nem az az ember, aki nem értené meg az idők jelét . . .

— Kell itt fizetni? Vagy gyűjteni fognak? — súgta valaki halkán. Áron hátrafordult, Ghysza állott ott félkönyökkel Spiegler doktor vállára támaszkodva s szemtelenül figyelő arccal fixirozta Ernesztin nénit.

Spiegler — sebész, ügyes orvos, kicsit hízásnak induló, nevetőszemű, egészen fiatalember, odaült teljesen a lány alá — ha tányérozni fog, meglógunk — mondta.

Áron szeme találkozott a Ghyszáéval, elkapta. Azok elmentek, az ajtóban elkezdtek kacagni s kacagva szaladtak ki a szobából.

A fiút már untatta az egész dolog. Azért állott ott, hogy ne találkozzék Ghyszával. Egy perc múlva a lány a vállára tette a kezét, egyedül volt.

— Szép — intett — szép? Az előadás.

— Okos nő.

— Nagyon okos. Túlokos. Nem is tudom, hogy bírja. Én nem bírom. Határozottan díszpéldány az Ernesztin néni. Úgy tűzbe jön, az ember minden percben várhatja, hogy imádkozni fog és meleg levest oszt ki. Hanem azért — Króhn Náthán rosszalólag odacsóválta a fejét — a lány megfogta a fiút a karjánál, elhúzta — a papa nem szereti, ha zavarják az előadást, tudja — folytatta —, hogy pápa ide, Szent Péter amoda, bájos nagynénem tegnap böjtölt?

— Mért?

— Hosszúnapjuk volt bizonyos rendezetlen egyéneknek. És a már rendezettek szintén nem felejtették el a dátumot. Roppant mulatságos napom volt. Anya szegény, ő becsületes, ő megmondta már este: édes fiam, én böjtölök, én ezt az egy napot megtartom, ameddig élek, ameddig bírom, hiába. Az öreg dühös volt, majd a méreg ette meg: hogy így kompromittálsz, úgy romlásba döntesz, meg emígy. Ernesztin bájos nagynénem, Jung-Stilling a kedvenc írója, tavaly direkt leutazott Im-Grundba, hogy megnézzze a szülőföldjét, sőt elment Karlsruheba, hogy egy imát fohászokdjék a sírjánál, a Der Christliche Menschenfreund ott van az éjjeli szekrényén a feszület és az olvasó mellett az aranyos Ernesztin nénié s most egy tanulmányt akar írni Stilling és Göthe viszonyáról, régi kedvenc terve, előbb azonban egy nagy biografiát szándékszik alkotni Krüdenner asszonyról, ezt maga nem is tudta? Ojjé! Azt bizonyítja, hogy a Madame nem volt rosszféle. Jóféle volt. Láttam egyszer a jegyzeteit. Krüdenner né asszony égi viszonya I. Sándor cárhoz... Krüdenner né asszony malaszttal látja el Chateaubriandt... a Szentlélek világosító szerepe Krüdenner né asszony életében... ezek mind alcímek, gyönyörű, nem? Szóval szeretett nagynénem tegnap reggel kiüzent, hogy beteg, rosszul érzi magát, migrénje van, nem tud étkezni, mert ő ilyen finom, nem tud étkezni.

— Hátha tényleg...

— Áh! Böjtölt a kis huncut. Egészen biztos. Ilyenek ezek — árulkodott a családjára — és tudja mit mondom? — most egyszerre percre egészen komoly lett a hangja — ez az egy végeredményben, minden tréfán kívül egészen tiszteletreméltó dolog. De igen, szerintem, igen. Ezt az egyet tisztelém. Na és a papa, az öreg keresztves vitéz, a vén óvatos, képzelje, reggel kiönti a kávé. Igen, kiönti. Szemben ülünk egymással, hát nekimegy a könyökével és feldönti; a fene egye meg, ordít, a fene egye meg azt a hülye lányt, iderakja a szélire, így meg amúgy. Papa, mondom, nézd, majd betölt egy másikat. Jól van, őneki nem kell, az ember nem tud nyugodtan reggelizni a saját házában, csapta az asztalt, mondd meg, ebédre nem jövök haza, ott eszem az irodában, majd én

megmutatom! s elrohant. Hát nem kedves? Most egyébként rettentő drukokban van szegény papa. Jön a Dolfi bácsi, a mama egyetlen élő testvére. Prágában nagyvágó. Fényalak. Több pénze van mint az egész Króhn-családnak együttvéve. Paraszt mint egy ágyú. Ordítós, olyan hangja van mint egy bikának és kiröhög minket. Hanem a mama mégis nagyon szereti, egyetlen testvére — hirtelen elnézett — én is szeretném, ha volna egy testvérem, igen. Dolfi bácsi mindig nagy kraválokat rendez. Tiszta cirkusz. Majd meglátja, itt lesz két hétig, a papa szegény már úgy fél előre. Mondja, szerdán mért nem várt meg?

Hirtelen jött a kérdés, egészen váratlanul s közletről szembenéztek,

— Vártam egy darabig, aztán el kellett mennem. Nem tudtam mikor jön.

— Megmondta Merci, hogy hatra.

— Hatig vártam.

— Nem igaz! Hatra ott voltam.

A lány szemében komoly düh szikrázott.

— Nőügy? — mondta egyszerre derülten és erőltetés nélkül — nekem elmondhatja. Hát megnémult maga, hallja? — s egyszerre változott vissza az arca megint — megnémult? — s már meg is fordult, otthagya.

Az uzsonnánál főként Pirkauer Elzán mulattak. Ez vöröses, nyafogó lány volt, nyurga s kicsit idétlen, de nem csunya. Elhozta magával a Színház és Egyebek egy számát, amelyben mint korzó szépe szerepelt, ezt mutogatta mindenkinek, csak úgy apropo nélkül. A mulatság az volt, hogy már mindenki tudta, Ghyssa elmesélte, másnap, hogy a kép megjelent, egy akvizitőr jelentkezett Pirkauer bácsinál és ötszáz-negyven pengőt vásalt ki belőle klisséköltségre. Pirkauer bácsi pedig, aki nem ismerte a tréfát, ha pénzügyekről volt szó, az ügyből kifolyólag még aznap este sajátkezüleg két pofont mért le édes lányának, a korzószépe sorozat No. 112-nek. Mindenki tudta, csak a vörös Elza nem tudta, hogy tudják. Egy kis gavallérja volt Elzának, egy nyeszlett diákgyerek, aki Párizsból jött és néha finomkodva úgy tett, mintha franciául jobban tudna, mint magyarul, keverte a szavakat és időbe telt, míg valamit meg tudott magyarázni. Elza lefoglalta magának egész délutánra s most, hogy az uzsonnához ültek, kijátszta az adut.

— Apropo, Jenőke, látta a képemet?

— Kép? Ah, ah, piktur... miféle kép?

— Képzeld, — elővette valami rejtekből — a multkor, hogy megyek a korzón, nekem estek és lefényképeztek. A lapnak! — s mutatta. Aztán másoknak — te láttad, Klári? Joó Áron látta ezt a csacsiságot? Tessék csak nézni, Króhn néni.

Ghyssa még segített neki s ha egy pillanatra eltűnt a kép, már kérte.

— Mutasd csak, Elza. Nézze Spiegler, az Elza. Nagyon jól el vagy találva, azt tudod? Ritka jó kép. Mutasd csak Ernesztin néninek — és Spieglerre kacsintott.

Ernesztin néni is meglornyettezte és visszaadta.

— Izléstelennek, a vallás és közerkölcsbe ütközőnek találom azt a féktelen testkultuszt, amely utóbbi időben lábrakapott. Jórészt Amerika termeli ezeket az elfajzásokat s fertőzi meg vele Európát. A Szentatya legutóbbi enciklikájában, amelyben... — s végnélküli magyarázatba kezdett.

Áron Salgó Bella, egy nagy kövér, rengőttestű lány mellett ült. Salgó Bella szuszogva evett és ivott mindenből rengeteget, mindenkit ismert, az egész társaság multja a kisujjában volt és a fényképügyből kifolyólag elárulta, hogy Pirkauer Elza apja egy nagy vámcsaláson szerezte vagyona alapját; elmondta azt is, hogy Spiegler neki udvarolt eredetileg, de ő ki nem állhatja, undok fráter és most is csak azért van itt, mert Landauerék elutaztak, különben ott ülne rajtuk; stréber, rendelőt szeretne berendezni, de nincs pénze, az apja orgazda volt és ült is és a Hajnal-lányoknak hiába jár a szájuk, mert az nem természetes szín, na ja, hogy nem festetik, csak hidrogénnel szőkítik, nagyszerű, régen szeretem az ilyet s mindent ügyesen odaterelt, hogy ő — ő Salgó Bella — tulajdonképen nem is olyan kövér aránylag. Ehhez, meg ahhoz képest.

Az azsonna a vége felé járt, Króhnné már felállott s Króhn Náthán atyafiságosan kezét rázogatót — adja az a jau Isten egészségére, édes escém!

Nem, nem érezte jól magát Joó Áron; túlbőséges, túlfűszeres volt itt a levegő. Hangos és kíméletlen. És csináltan finom néhol. Mindenki mutatott valamit azonkívül, ami volt. Csendes anekdotázás nem esett — ó, hogy únta Péterffy Tamást! — nem; viccek röpködtek, gyorsak, biztosak, találók, frissek, — de a szívtől távolállók. Tőle messze robbantak s sziporkázva estek szét és úgy nézte az egészet, mint egy tüzijátékot — kívülről! A fényét látta, a színes kerekeket, csillagokat, felvillanni s eltűnni nyomtalanul a semmiben, — de a melegét nem érezte!

Ghyssza...? Ghyssza... Szép volt a lány, de olyan messze volt ő is, olyan távoli és olyan jól összejátszott az orvossal, értették egymást, már nem találkozott vele egyébként, csak mikor búcsúztak és egy gyors erélyes kis kézfogást kapott, de nem nézett rá a lány — s szökött Áron a tolongásban, hogy ne kelljen csatlakozni valahová.

A Holland-kávéházba ment be s a lapokat nézegette. Feketét ivott, nem volt éhes, émelygett is a sok apró süteménytől, cukroktól, likórtól — körülnézegetett. Még elég üres volt. Később telni kezdett s még egy feketét rendelt, hogy fogyasszon. Egy ember jött be, lilára borotvált s borostás arcú — öreg színészeknek van ilyen — lassan végigment a kávéházon, odanézett minden asztalhoz, körbejárt s kiment. Vannak ilyenek, akik így bejönnek s keresgélnek valakit, nem tudják kit, csak úgy lassan körülnéznek s elimbolyognak valamerre, talán egy másik kávéházba, ott megint körülnéznek. Ült Áron sokáig, még kétszer-háromszor rendelt feketét s lenyelte. Szerette volna, ha jön valaki, valaki jóbarát, vagy csak ismerősféle, valaki, aki ráköszön — szervusz

öregem, mit csinálsz te itt? — vagy legalább egy jóestét kívánok... egy alászolgája, vanszerencsém... de nem jött senki. Családok ültek s óvatosan éjtszakáztak a japán lámpák alatt, kereskedők, két katonatiszt trafikért nézett be — hűha, ilyen késő van már! — s Áron ült, ült a sarokban egy háromszögletű tükör alatt, mint egy tárgy, amit ott felejtettek, egy esernyő... nyütt keménykalap... félkesztyű... nem jön utána senki. Kültelki kerítések mögött, salakos gyárudvarok hátában, egy-egy rongyos félszer alatt, tört fogaskerekek, drótok, huzalok, rozsdáette vasak fölött néhol egy villanylámpa ég sárgán és koszosan, cél és ambíció nélkül... egyszer valamiért, valaki, egy gondatlan rakárnok, meggyújtotta s úgy hagyta, azóta ég a rongyos körte, míg rendre elfogy, elhamvad, kiég s abbahagyja az áldatlan virrasztást a titokzatos lim-lomok fölött... — eh, fizetni — s elködörgött, ki az éjtszakába.

(Folyt. köv.)

Török Sándor.

A MULT.

*Hiába siratom, ami már elmúlt.
Ó édes álmok,
A mámorotokat elmossa a mult.*

*Nagy várakozások, gyújtó remények
Csak voltak, voltak,
Merengő lelkemben ma már nem élnek.*

*Első szárnycsapások, sikervárások,
El nem is hiszem,
Hogy az éveimmel néktek sírt ások.*

*Szép szemed kék tava sem tűnik elő,
Ó édes Évám,
Minden a múlté már, vissza sohse jő!*

*Májusi dús színek, képek és dalok,
Mind szétfoszlottak.
Nem lesz már többé jövő, érzem, meghalok...*

Vöröss József.